

A modern arab névadásról

1. Az arab világban több fajta névadási rendszer is van, tájegységektől függően: észak-afrikai (kivéve Egyiptomot), közel-keleti köztársaságok (Egyiptom, Szíria, Irak) és arábiai emírségek, királyság, szultánság. Libanon és Palesztina a részben hasonlít a többi köztársasághoz, de részben el tér. A leglényegesebb eltérés a Ben (fia), ill. Bu/ú, Abu/ú (apja) szó használatában van.

2. **Észak-Afrika:** nagyon gyakoriak a Ben- és Bú- kezdetű családi nevek. Pl. Ben Bella, Bumedien, Ben Barka híre politikusok voltak, ez a nevük azonban már családi névvé változott (szemben az arábiai államokkal, ahol a ben/bin nem számít bele a névbe).

Emellett a törzsnév használata is gyakori családi névként. Ez utóbbit úgy lehet megismerni, hogy –i/í a végződése. Pl. Líbia vezetőjét (nálunk elterjedt hibás átírásban) úgy hívják, hogy Kadhafi, ami egy beduin törzs neve. Ugyanez jellemzi a helynevekből képzett családneveket (mindez nagyon hasonlít a magyarra). Az apa-nagyapa névhasználat is megvan azonban, erről ld. a 4. pontot.

3. Az **arábiai dinasztikus államokban** a Ben/Bin elem kerül általában a névelemek közé: Qábúsz bin Tejmúr (a szultán neve Ománban). Az első név a személyes neve (utónév nálunk, arabul *ism*), míg a 2.-3. elem a családnév (helyett áll), arabul *laqab*.

4. **Közel-Keleten (köztársaságok)** már régóta nem használják a „fia” szót a névelemek között. A következő megoldások vannak használatban:

(i) Általában az első név a saját neve, a második az apja neve, a harmadik a nagyapja neve. Pontos azonosításra csak az ún. „hármasként” (arabul *ism szulászî*) szolgál, mivel az anyja neve terminust nem használják (sértő megkérdezni, és legfeljebb egy utónevet mondanak). Hétköznapi használatra azonban elég az első két név, és a „mintegy családi név” a második, az apja neve. Néhai egyiptomi kollégámat pl. úgy hívták, hogy Abdul-Moneim Moukhtar Amín. A családi neve a Moukhtar volt és Magyarországon az lett bejegyezve, így a gyermekei már ezt „örökölték” rögzített családnévként (Moukhtar Attila). Magyar felesége

elnevezésekor (házasságuk után) azonban zavar támadt és Abdal-Moneim Moukhtar Amínné-nek írták be, ezért barátom mindig nevetett: nem az én feleségem, hanem a nagyapámé.

A neveknél általában vigyázni kell, hogy az összetett nevek egybekerüljenek, pl. ami Abd-dal kezdődik, az sosem önálló név, csak névelem („szolga”, vagyis Isten szolgája) és a következő elemmel alkot egy nevet (Abdalláh, Abdal-Moneim, Abdal-Latíf stb.), ahol az *al-* határozott névelő, bár néha önállóan írják át latin betűkkel az arabok: Abd Al Latif v. Lateef.

(ii) Második megoldás: a saját neve után egy törzs vagy helynévből képzett családnév áll. Ilyen esetben ez mindig öröklődik, jóllehet a hármas név ezekben az esetekben is megvan, tehát ott van az apja neve is a hivatalos iratokon a második helyen, de családnévként a harmadikat használja. Pl. híre vallástudós volt Egyiptomban, nemrég halt meg: Muhammad Mitwalli Saaráwí. Az első a saját neve, a második az apjéé, a harmadik egy helység (ill. törzs is) neve. Azek a családnévek általában túl általánosak ahhoz, hogy a személynévvel együtt megkülönböztető jellegűek legyenek (mint a magyar Kovács vagy Tóth), ezért kell a hármas név. Pl. gyakori családi név a Beheiri Egyiptomban, amely egy hatalmas tartomány nevéből képzett jelző. Ilyenkor még a hármas név sem mindig elegendő a megkülönböztetésre, és négyes nevet használnak, hiszen több százezer Beheiri lehet. Magyarországon azonban elég az első és az utolsó névelem. Politikusoknál gyakran a 2. és 3. nevet használják, és a tulajdonképpeni saját nevet csak a család: Muhammad Hoszni Mubárák, a jelenlegi elnök tehát nem Hoszni (az apja volt az), hanem Muhammad, míg a Mubárák állandósult családi név.

Irakban egy időben visszaálltak (kötelezően) a helynév-családi névről az apa-névre, így lett a kivégzett iraki diktátor Szaddám Tikríti-ből (ahogy akkor ismertük, amikor hazánkba látogatott 1971-ben, még nem elnökként) Szaddám Huszein.

Ezenkívül vannak még az ún. „ragadványnevekből” lett családi nevek, ezeket nem lehet felsorolni, ismertetőjegyük sincs (nem végződnek *-i-re*), pl. Haddád („kovács”), stb.

5. Libanon és Palesztina, valamint Dél-Egyiptom eltérése elsősorban az Abu (Abú, apja) névelem használatában van. Ez minden arab országban divatos becenév (*kunja*), amit régen mindig hozzá is írtak a neves emberek nevéhez. Ez az „apja (abu) és az első szülött fiú” nevéből áll össze. Engem pl. arab barátaim mindig Abu Márszíl-nak neveztek (Marcell apja), mert a négy fiam közül ő volt az első. Lány után ilyen nevet nem lehet adni, csak gúnyból. A anyák így lehetnek „anyja vknek” (*umm*). Azonban már a középkorban is sokszor ebből rendes név lett (meg családi név), függetlenül az első szülött fiútól. Ez megmaradt a fent

említett három területen is. Egyik egyiptomi költőt és irodalomtudóst, aki nálunk szerzett kandidátusi fokozatot, úgy hívják, hogy Muhammad Abu-Duma, ahol ez utóbbi törzsi név. (Azért teszek közbe kötőjelet, hogy jelezzem: az Abu nem választható el a következő névelemtől). Egyik diáklányunk régebben Abou-Chacra (franciás átírással) Regina volt. Ő már itt született, édesapja libanoni volt, és a neve egy libanoni drúz törzs neve, állandósult családi név.